

**עא. מהו נוסח ברכת הפת?**

ברכת הפת: 'המוציא לחם מן הארץ'. רבי נחמיה אומר: 'מוציא לחם...'. והסביר רבא שנוסח 'מוציא' טוב לדעת הכל, שלשעבר משמע, ומחלוקתם רק ב'המוציא' – האם משמעו לשעבר וראוי הוא שהרי כבר הוציא לחם זה מן הארץ, או משמעו הווה או עתיד ואינו ראוי. ומסופר על בנו של רב זביד שברך 'מוציא' כדי להוציא עצמו ממחלוקת. ואולם הסיקו הלכה כחכמים לומר 'המוציא' (בדוקא, כדי שלא לערב האותיות 'העולם-מוציא' (תוס' עפ"י ירושלמי). ולכן בשאר ברכות אין אומרים ב'ה', כמו 'הבורא פרי...'. – שאין שם חשש הבלעת אותיות. עפ"י הרא"ש; תור"י החסיד ועוד).

**דפים לח – לט**

**עב. שיעור 'כזית' שאמרו בכל מקום, באיזה זית אמרו? האם משתער כשהוא שלם וגרעינו בתוכו, או בלא הגרעין?**

כזית שאמרו לענין ברכה אחרונה (וכן לשאר שיעורי תורה. ראשונים), לא קטן ולא גדול אלא בינוני. וזהו 'אגורי', ולמה נקרא שמו כן – ששמנו אגור בתוכו. (רש"י: מזומן לצאת ממנו ולא נבלע בפרי אלא אגור כמשקה ענבים. וי"מ: זית שלא נפלט שמנו כשהגשמים יורדים עליו, כשאר זיתים, אלא שמנו נאגר בתוכו (עפ"י הערוך, מהירושלמי).

ומשערים בבינוני שבמין האגורי, והוא מין גס בזיתים (עפ"י משנה אחרונה כלים יז, ח). ומרש"י (יומא פ ד"ה והתניא) משמע שזית אגור הוא כזית בינוני.

שיעור זה משתער בזית שלם שגרעינו בתוכו [ולכן הקשו כיצד ברך עליו רבי יוחנן ברכה אחרונה הלא כיון שניטל הגרעין נפחת שיעורו. ותרצו זית גדול היה].

**דף לט**

**עג. א. מהו השיעור המנימלי לברך ברכה אחרונה על המאכל?**

- ב. היו לפניו ירקות שלוקים ופרגיות – על מה יברך תחילה?
- ג. ראשי לפתות חיים – מהי ברכתם?
- ד. תבשיל סלק וכדומה, שמערבים בו קמח – מהי ברכתו?
- ה. מי שלקות ומי שבת ודומיהם – מהי ברכתם?

א. שיעור המאכל לברכה אחרונה – כזית בינוני, כולל נפח גרעינו כנ"ל.

א. ברכת 'בורא נפשות'; הר"י היה אומר שיש לברכה אף על פחות מכזית. ונראה מדבריו (כן כתב הרא"ש) שאפילו בדבר שברכתו מעין שלש, אם אכל פחות מכשיעור – מברך 'בורא נפשות'. והרא"ש כתב לחלוק על כך. ועוד כתב לחלוק על עיקר דבריו, שאין לברך 'בורא נפשות' על פחות מכזית, וכן דעת הרמב"ם הרשב"א והתוס' ושאר פוסקים שאין לברך אלא באכילת כזית בכדי אכילת פרס.

ב. דעת הראב"ד (הובא ברשב"א, וע' בהשגותיו על המאור) שהאוכל פת פחות מכזית מברך אחריה ברכה מעין שלש. והרשב"א חלק.

ג. בירושלמי מובא שפרי שהוא שלם כברייתו מברך אחריו ברכה אחרונה אפילו אין בו כזית. התוס' צדדו לומר שתלמודנו חולק בזה על הירושלמי. והביאו בשם הר' יוסף לפרש שאין מחלוקת בדבר אלא כל שאוכל את כולו – הרי זו 'בריה', וכל שמסיר את גרעינו – אין זה בכלל 'בריה'. יש מפרשים שכל שהובא לפניו שלם, אפילו אם הסיר אח"כ את הגרעין מפני שאינו נאכל – מברך אחריו (כ"כ הרא"ש. וכן בתוס'), ויש אומרים שאינו מברך אלא בדבר הנאכל עם גרעינו, כגון פרדה של רמון או עגבה [או באופן שאוכלים את תוך הגרעין בלא קליפתו] (עפ"י רבנו יונה. וע"ע ברשב"א; מג"א רי סק"ד ופמ"ג).

נחתך מעט מהפרי – שוב אין זו 'בריה'. ואם נפל מעט על ידי הבישול כפי הרגילות, כתבו אחרונים לתלות זאת במחלוקת הראשונים הנ"ל, האם כשלא אכל דבר שאין דרכו להאכל בטל ממנו שם 'בריה' אם לאו (עפ"י מגן אברהם ומשנ"ב שם).

בספר פני יהושע כתב לחדש שלא אמרו בירושלמי אלא במין משבעת המינים שהכתוב החשיבן וציינן בלשון יחיד, גפן ותאנה ורמון, אבל בשאר מינים – אין לברך 'בורא נפשות' על פחות מכזית אפילו בריה. וע"ע בית ישי (כג הערה ג). ואולם בשו"ת חות יאיר (קס) נקט בפשיטות שאין לחלק בכך, וכן מבואר בשאר פוסקים אחרונים. וכן כתב במנחת שלמה (צא, ה). ונכון לזוהר שלא לאכול בריה פחות מכזית, כי אז נכנס לספק חיוב ברכת 'מעין שלש' (עפ"י רא"ש; תוס' יומא עט. או"ח רי).

ד. אכל כחצי זית משבעת המינים וכחצי זית משאר מינים; כתב המגן-אברהם (רי, א) בשם כנסת הגדולה שמברך 'בורא נפשות', גם לפי מה דקיימא לן שאין ברכת 'בורא נפשות' פוטרת כשאכל משבעת המינים. והוסיף שנראה שהוא הדין כשאכל פת ודבר אחר (והובא במשנ"ב להלכה. והגרעיק"א שם הקשה על כך ואולם אין הכרח שחולק לדינא). ובשו"ת אור לציון (ח"א יט) הורה למעשה כמגן-אברהם, מלבד אם אכל כ-20-18 גרם משבעת המינים, שאז נכנס לספק שמא אכל כזית ושוב אינו נפטור ב'בורא נפשות'. וכן נקטו כמה אחרונים כדבר פשוט ומוסכם, כדברי המגן-אברהם (ע' אבני נזר או"ח לה, יב; שבט הלוי ח"ד כד).

ואולם הגר"מ פיינשטיין (בקובץ זבח משפחה, על דף מ) דן בדבר ונשאר ב'צריך עיון'. ובשו"ת יביע אומר (ח"א יב) העלה שלא יברך כלל לאחר האכילה, ולכתחילה לא יאכל כן כדי שלא יכנס לספק (גם יש לציין שהנצי"ב כתב בדעת רש"י שחולק על דין זה של המג"א. וכן הפמ"ג פקפק בדבר).

ה. שיעור ברכה אחרונה למשקין – כתבו התוס': כמלא לוגמיו (וכ"כ בארחות חיים כו, מובא בשו"ת הרשב"א ח"ז תקלא). ויש אומרים ברביעית, ויש שנסתפקו לומר ששיעורה בכזית. על כן טוב לזוהר שלא לשתות אלא פחות מכזית [דהיינו שליש רביעית] או רביעית ויותר (שו"ע רי, א ומשנ"ב. ואם שתה כזית ותו לא – אין לו לברך. פוסקים).

ב. שלקות ופרגיות; לדעת האומרים שברכת השלקות 'האדמה' – יש להקדים 'האדמה' ל'שהכל' מפני שהיא ברכה יותר מבוררת.

א. כן משמע בגמרא. והרשב"א צדד לומר בדעת הירושלמי שאין עדיפות פרי האדמה על 'שהכל' כשהדבר שברכתו 'שהכל' חביב עליו.

ב. דבר שברכתו 'העץ' ודבר שברכתו 'האדמה'; יש אומרים להקדים ברכת 'העץ' מפני שהיא מפורטת יותר (עפ"י בה"ג, סמ"ג ועוד). ויש אומרים שאין עדיפות לאחת מהן ואיזו שירצה יקדים (רא"ש, אשכול). ויש שהיו נוהגים לברך 'האדמה' ולפטור את 'העץ' (ע' יש"ש סוף ב"ק בחילופי מנהגים שבין בני בבל ובני א"י; תנחומא במדבר כו).

והכריעו אחרונים שאם פרי האדמה חביב עליו יותר, או שהוא ממין שבעה [כגון קליות חטה] – יברך עליו תחילה. ואם שניהם שוים בחביבות – יברך על פרי העץ מקודם (עפ"י ט"ז ומג"א ריא; משנ"ב שם סק"ח).

ולדעת האומרים שברכת השלקות 'שהכל', מבואר בגמרא שנחלקו שני תלמידי בר קפרא בדבר, האם יש להקדים את החביב עליו או את הדבר שהוא מזין יותר, כגון הכרוב יקדם לפרגיות. הוא הדין לשאר דברים שברכותיהם שוות – יש להקדים החביב יותר, מלבד בפירות שבעת המינים שיתבאר דיניהם בע"ה.

ג. ראשי לפתות חיים שחזתם; רב הונא אמר: אם חזתם חתיכות גדולות – 'בורא פרי האדמה', ואם קטנות – 'שהכל'. ואולם רב יהודה אמר שלעולם מברכים עליהם 'בורא פרי האדמה', כי עושים כן כדי למתקן ואין זה שינוי לגריעותא.

ד. מסקנת רב כהנא שתבשיל סלק אפילו נותנים בו הרבה קמח, כיון שהקמח נועד כדי לדבק – הרי הוא טפל לתבשיל ומברכים כעיקר התבשיל.

ה. מי שלקות ברכתם השלקות (ואף על פי שאין בהם ממשות אלא טעם הירקות בלבד. תוס'). ומי שבת – הסיקו שדינם כדין מי שלקות, כי השבת בא ליתן טעם ולא להעביר הוזהמא בלבד. א. מדובר כשגומע עתה את המים בלבד, שאילו אוכלם עם הירק – הרי המים טפלים אליו ואין שייך לקבוע להם ברכה לעצמם.

ואולם אם מתחילה בישל או שרה את הירק לצורך שתיית המים בלבד – אין מברך עליהם אלא 'שהכל' (עפ"י שו"ת הרא"ש ד, טו; מרדכי ועוד; משנ"ב רה ס"ק ט י).

ב. מרק ירקות; כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב יד): אם הירקות מרובים – מברך 'בורא פרי האדמה', ואם הם מועטים – מברך 'שהכל' על המרק.

והגר"ע יוסף שליט"א בספרו 'מאור ישראל' כתב לחוש לכתחילה לשיטות הראשונים שאם אינו אוכל את הירקות מקודם, יש לברך עליו 'שהכל'. ואין כן דעת שאר פוסקים. מרק של ירקות המרוסקים לגמרי, כגון מרק עגבניות או מרק פירות המרוסקים בבלגדר – ברכתו 'שהכל' (עפ"י מקור הברכה סי' סב, ע"ש באורך).

על מרק בצל יש לברך 'שהכל', שהבצל משתנה לגריעותא בבישול וברכתו 'שהכל' (עפ"י משנ"ב רה סק"ו. וע"ש עוד בסק"י ובבאה"ל רב, י ד"ה על; מקור הברכה סי' מז).

אם יש במרק מיני מזונות – מברך 'מזונות' על הכל. ואורז דינו כירקות לענין זה ולא כמוזנות (אור לציון ח"ב יד). וכדומה כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד מג) אודות מרק עם כופתאות וכד' ממניני מזונות – מברך 'מזונות' על הכופתאות ופוסט את השאר, מלבד אם שותה המרק לבדו. אבל יותר טוב לאכלם ביחד ולברך 'מזונות' בלבד.

לעומת זאת בשו"ת שבט הלוי (ח"ז כו, ג) כתב שאם מתכוין גם לאכילת המרק או הירקות שעמו [שגם אילולא מיני המזונות, היה אוכל המרק והירקות] יברך על כל דבר בנפרד, 'מזונות', 'האדמה' ו'שהכל'.

ואם מיני המזונות מועטים ביחס לנוזל, ועיקר כוונתו על המרק הנוזלי – יש ספק בדבר, הלכך יש לברך 'מזונות' על מיני המזונות לבדן, כגון על האטריות, ויברך 'שהכל' על דבר אחר

לפטור את הנוזל. ואם הדבר קשה, יש לברך 'שהכל' על הנוזל ולכוין שלא לפטור את האטריות, ואח"כ לברך על האטריות 'מזונות' (מקור הברכה עפ"י המשנ"ב; מנח"י ח"ט טז). ויש אומרים שאם אינו מברך על דבר אחר 'שהכל', יברך תחילה מזונות ואח"כ שהכל (עפ"י אגרות משה אר"ח ח"א טט).

חתיכות קטנות של עוף הנמצאים במרק, נחשבים כ'טפל' למרק ויש לברך כפי ברכת המרק (אור לציון ח"ב יד).

מרק העשוי מאבקה [כפי המצוי היום] ברכתו 'שהכל' (שבט הלוי ח"ד כג).

ג. פירות שדרכם להאכל חיים, שנתבשלו, נחלקו הראשונים בדין מימיהם, האם ברכתם כברכת הפירות אם נכנס טעם הפרי במים, או 'שהכל' (ע' אר"ח רב, י יא). והעולם נהגו לברך 'שהכל' כיון שהוא באופן של שתיה (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ב סוס"י כה). ובדיעבד שבירך 'העץ' – יצא (עפ"י משנ"ב רב סקנ"ג).

עד. א. פת צנומה שבקערה – מהי ברכתה?

ב. כיצד סדר בציעת הפת וברכתה – בחול ובשבת ובליל פסח?

ג. מהם סדרי העדיפויות בברכת הפת; שלמה ופרוסה; גדולה וקטנה; חטים ושעורים; פת נקיה ופת קיבר; פת ישראל ופת נכרי?

א. פת הצנומה (= יבשה) שנותנים אותה בקערה לשרותה; רב חייא בר אשי אמר: מברכים עליה 'המוציא'. ואמרו שחולק על רבי חייא שאמר לברך על פת כשהיא שלמה קודם גמר בציעתה, וזו הלא היא פרוסה ועומדת.

פרשו התוס' שאם אין שם פת שלמה, לדעת הכל מברך על פת זו 'המוציא'. לא נחלקו אלא כשיש לפניו פת צנומה בקערה ופת אחרת שלמה; מר סבר לברך על הצנומה שבקערה והאיל וחביבה עליו יותר, ומר סבר לברך על השלמה.

ב. לדברי רבי חייא, צריך שתכלה ברכה עם (בציעת) הפת, כלומר מתחיל לברך כשהפת שלמה ומסיים ברכתו עם סוף הבציעה. וכן נהגו נהרדעי, וכן אביו של רבינא. ואולם רבא חלק ואמר: מברך ואחר כך בוצע, כדי שגם גמר הברכה יהיה על שלמה. וכן נהגו חכמים, וכן הסיקו להלכה.

א. פרשו התוס' שמתחיל בחיתוך קודם הברכה, ומברך, ולאחר הברכה [ועניית 'אמן' מפי המסובים. מו.]. גומר את הבציעה ומפריד הפרוסה.

ונראה שכן הדין בפירות, יתוך מעט באופן שעדיין נחשב שלם ויברך [כשהסכין אינה תחובה בפרי. ע' משנ"ב רז סק"ח עפ"י הקבלה], ואחר כך ישרים החיתוך ויאכל. וע' שו"ע הגר"ז רז, ג.

ב. אף בפת שאינה שלימה, לא יפרסנה אלא לאחר הברכה, כי עדיף שבשעת הברכה תהא גדולה יותר (עפ"י מגן אברהם קסז סק"ד).

ג. משום חיבוב מצוה יש לאכול פרוסת הבציעה שברך עליה קודם שיאכל פת אחרת, כדי שיאכלנה לתאבון (עפ"י רמ"א סוס"י קסז). ויש שכתבו שטוב לשייר ממנה קצת לסוף הסעודה כדי שישאר טעם 'המוציא' בפיו, לשייר ברכה אחריו (עפ"י ספר חסידים תתפח; של"ה; מג"א שם סקמ"ב). וכן יש אומרים שלא להאכילה לעכו"ם או לבעלי חיים (מג"א שם, מאבודרהם; ט"ז). ויש אומרים שאין נזהרים בכך (עפ"י ב"י שם).

**בשבת** – חייב אדם לבצוע על שתי ככרות, לחם משנה כתיב. רב כהנא היה נוהג לאחוזו שתי ככרות ולבצוע אחת. רבי זירא היה בוצע פרוסה גדולה המספקת לו לכל סעודתו (כפרש"י). ויש מפרשים שהיה בוצע על שתי הככרות (עפ"י רשב"א ועוד. וכן נקט הגר"א לעיקר) [ואין הדבר נראה כרעבתנות הואיל ולא נגן כן בשאר הימים אלא בשבת].

- א. נכון להחמיר בשבת לברך קודם שיחתוך, כדי שלא תשמש ידו לבצוע קודם שתכלה הברכה (תוס'). והמדקדקים נוהגים לסמן בסכין מקום החיתוך לפני הברכה (אחרונים).
- ב. יש אומרים שענין 'לחם משנה' הוא מן התורה (ע' ט"ז תרעה סק"ב; שער הציון רע"א, יא; ערוה"ש רע"א). ודעת המגן-אברהם שהוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.
- ג. לכתחילה צריך שתי ככרות שלמות 'לחם משנה', אבל אם אין לו, מקיים חובת 'לחם משנה' גם בשתי פרוסות. ואולם אם באה לידו חתיכה אחת וחוטכה לשתיים – אין זה 'לחם משנה' (כן כתב הנצי"ב בשו"ת משיב דבר ח"א כא).

**בליל פסח**, מניח פרוסה בתוך (רש"י ותוס' גרסו: 'תחת') שלמה ובוצע (משתיהן או מן השלמה. ועושה כן כדי שייראה כבוצע מן הפרוסה משום לחם עני. רש"י).

- א. לדעת הר"ף (פסחים פ"י) והרמב"ם (חמץ ומצה ח,ו) ורשב"ם (פסחים קטו). 'לחם עוני' בא לגרע, שאין מברך על שתי מצות שלמות אלא על שלמה וחצויה. וכן נהג הגר"א. ואילו לדעת הרא"ש (פסחים שם). וכן הוא בסדר רב עמרם גאון) מברך על שתיים שלמות ועוד מצה אחת חצויה. ויש סוברים לעשות כן רק בפסח שחל להיות בשבת (בה"ג, רב נטרונאי ועוד). ולענין הברכה; התוס' כתבו שהמנהג הוא שמברך 'המוציא' על השלמה ומברך על החצויה 'על אכילת מצה' ואוכל משניהם יחד. [י"א שתחילה מברך 'על אכילת מצה' ואח"כ בוצע את השלמה, וי"א שבוצע קודם (ערא"ש פסחים; טור או"ח תעג). ור"י נהג לבצוע משתייהן אחר שתי הברכות. ופעמים שלא רצה לשנות מן המנהג והיה בוצע קצת לאחר ברכת 'המוציא' על השלמה, ולא הפריד עד אחר ברכת המצה על הפרוסה, וגמר הבציעה משתייהן יחד]. והר"י מנחם מוינא נהג לברך הכל על הפרוסה, ואין השלמה באה כי אם להיות 'לחם משנה' [ואין בדבר משום 'מצוות חבילות חבילות' לפי שברכות הנהנין אינן בכלל זה]. ויש אומרים לברך 'המוציא' על הפרוסה, ו'על אכילת מצה' על השלמה (טור בשם 'יש אומרים', והיא דעת ר"ח ור' ישעיה).

- ועתה נהגו רוב ישראל בשתי מצות שלמות ועוד אחת חתוכה ביניהן, וכשמברך 'המוציא' אוחו בכולן [כדי לצאת ידי דעת הכל], ואח"כ מניח את השלישית השלמה להישמט מידי ומברך 'על אכילת מצה' ובוצע משתייהן ואוכל יחד (מהרי"ל, וכ"ה בשאר אחרונים ובמשנ"ב).
- ב. לדעת הרמב"ם (חמץ ומצה ח,ו), מחלקים את המצה סמוך לאכילתה, ואילו הטור והשלחן ערוך פסקו (תעג,ו) לחלקה לפני מויגת כוס שני ושאלת הבן, וכן המנהג. (וע"ש בבית יוסף שלשה טעמים. וע' טעם נוסף בשו"ת משיב דבר ח"א סו"י כא. וע"ע בספר 'פרקי מועדות' עמ' 180 ואילך).

סדר בציעת הפת בכמה מסובים – להלן מו-מו.

- ג. נחלקו רב הונא ורבי יוחנן האם פת שלמה עדיפה על פרוסה, אם לאו. ולדברי הכל פרוסה של חטים עדיפה על שלמה של שעורים לברך עליה.

לפרש"י, לדברי רב הונא כשיש שלמה ופרוסה – לעולם יבצע על הגדולה. ואם שתיהן שוות – על איזה מהן שירצה יבצע, שאין עדיפות לשלמה.

ורבנו תם חולק וסובר שגם לרב הונא יש מעלה בשלמה אלא שאם הפרוסה גדולה הימנה יכול לברך על מה שירצה.

וי"א שלרב הונא תמיד עדיף לברך על החתוכה משום דמקרבא הנייתה (ערשב"א), או לפי שכבר ברכו עליה פעם אחת. עפ"י מי השלוח).

הלכה כרבי יוחנן שהשלמה עדיפה גם אם היא קטנה מהפרוסה (תוס' ור"פ), אלא שאמר רב נחמן בר יצחק שירא שמים, הוא מר בנו של רבינא, יוצא ידי שניהם; מניח פרוסה בתוך ( / תחת) השלמה ובוצע את השלמה או את שתיהן, שהשלמה עיקר (ערש"י).

לפרוש רבנו תם אין צורך בכך שהרי לעולם כשבוצע את השלמה יוצא בזה ידי כולם. ומפרש בפרוסה של חטים ושלמה של שעורים, שירא שמים מברך על שתיהן.

פת נקיה קודמת לפת קיבר; של ישראל קודמת לשל נכרי. שלמה קיבר קודמת לפרוסה נקיה (ונראה שזה כדעת ר' חייא ודלא כר"ח בר אשי). נקיה וחביבה של נכרי לעומת אחרת של ישראל – מברך על איזו שירצה. אבל רבנו שמשון היה מצוה לסלק את הלבנה של נכרי מעל השלחן עד לאחר ברכת המוציא (עפ"י תוס').

רב אמי ורב אסי, כאשר נודמן להם פת של עירוב, היו מברכים עליה 'המוציא'. אמרו, הואיל ונעשה בה מצוה אחת ייעשה בה מצוה נוספת.

כעין זה היה נוהג מהרי"ל בפת של ערוב תבשילין, ליטלה ל'לחם משנה' בסעודה שלישית בשבת שלאחר יום טוב (כמובא במשנ"ב תקכו סק"א. וכיו"ב כתב מהרי"ל בציציות שבלו, להניחן בספר לסימן, או למצוה אחרת. מובא במשנ"ב כ"א סק"ח. וע"ע כיו"ב בשר"ת מהרי"ק מא).

### עה. האם עדיף לתרום וליתן לכהן בצל קטן שלם, או חצי בצל גדול?

תורמים בצל קטן שלם אבל לא חצי בצל גדול. רבי יהודה אומר: לא כי אלא חצי בצל גדול. רבי ירמיה בר אבא סבר שנחלקו האם חשוב (רש"י: זה הגדול בכמות. תוס': הטוב יותר לאכילה) עדיף מ'שלם' או שלם עדיף מחשוב. ודחו לומר שלדברי הכל חשוב עדיף, ולכן אם יש שם כהן – יש ליתן לו את חצי הבצל הגדול, ומחלוקתם היא כשאין שם כהן, האם תורמים את הבצל הקטן השלם שהוא מתקיים, או לעולם תורמים מן היפה, וכבר נחלקו בדבר זה חכמים ורבי יהודה במקום אחר.

א. כן נקטו הראשונים מפרשי המשנה (בתרומות ב,ה), כמסקנת הגמרא כאן. ואולם הרמב"ם (בפירוש המשנה שם, וע' גם בהל' תרומות ה,ב) מפרש מחלוקתם אפילו במקום שיש כהן [כדברי רבי ירמיה בר אבא. ומה שאמרו שאם יש כהן לא נחלקו – דיחוי בעלמא הוא], שלחכמים בצל קטן שלם שיהיה יותר לכהן ונחשב הוא לבני אדם יותר מהחתוך, אעפ"י שהגדול מוטעם יותר. ולפי זה שני בצלים קטנים ואחד גדול – לדברי הכל יש לתרום את הגדול, שהרי הוא מוטעם וגם חשוב (עפ"י ר"י קורקוס שם).

ב. הרמב"ם (תרומות ה,ב) פסק הלכה כחכמים, לתרום קטן שלם ולא חצי גדול בכל מקום. ולדעת הר"ש והרא"ש, דוקא כשאין שם כהן, אבל כשיש כהן – אף לחכמים תורמים חצי בצל גדול, כנ"ל. ותלמיד רבנו יונה פסק הלכה כרבי יהודה לתרום חצי בצל גדול.